

# פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

שבת דף סה - עא | פרשת בהר - בחוקותי | גליון מס' 19

## דף סה.

שן תותבת שן של זהב רבי מתיר וחכמים אוסרין א"ר זירא לא שנו אלא של זהב אבל בשל כסף דברי הכל מותר - רבי יוחנן נפיק בהו לבי מדרשא, וחלוקין עליו חבריו. רבי ינאי נפיק בהו לכרמלית, וחלוקין עליו כל דורו. ופרש"י: ר' יוחנן נפיק ביה לבי מדרשא - במוך שבאזנו, שהיה זקן והיתה לו צואת האוזן מרובה. וחלוקין עליו חבריו - מפני שלא היה קשור באזנו והוא יוצא בו לרשות הרבים.

הנה בעת שלמדתי גמ' זו נתקשתי דאמאי אצל ר' יוחנן חלקו עליו רק חבריו, ואילו אצל רבי ינאי חלקו עליו כל דורו ולא רק חבריו, אף שלכאור' רבי ינאי יצא בכרמלית שהיא יותר קילא מרה"ר.

וראיתי מציינים שהקשה זאת הריטב"א שם שכתב: רבי יוחנן נפיק בהו לבי מדרשא. יש שפירשו דהוה נפיק במוך שבאזנו וסנדלו לבי מדרשא אפי' כשאננס קשורים ודרך רשות הרבים, וכן נראה מפרש"י ז"ל, ואותבו עלה מדרמי בר יחזקאל דתנא [והוא שקשור] ואיך יצא אף על פי שאינו קשור, ופריק דהתם בלא מיהדק ודרבי יוחנן במיהדק וכו', וא"ת ולמה לא נחלקו על רבי יוחנן אלא חבריו ואילו על ר' ינאי דלא נפיק אלא לכרמלית נחלקו כל בני דורו, י"ל דר' ינאי הוה נפיק אף על גב דלא מיהדק דקסבר דדוקא לרשות הרבים אסרו חכמים ונחלקו עליו כל בני דורו דקסברי דלענין זה כרמלית כרשות הרבים וחדא גזירה היא והילכתא כוותיהו, ובדמיהדק מסתברא דהילכתא כרבי יוחנן שאפי' לרשות הרבים מותר. ע"כ. ומבואר שהיישוב הוא שרבי יוחנן היה יוצא עכ"פ במוך מהודק אלא שלא היה קשור, ולכן נח' עליו רק חבריו, אך רבי ינאי היה יוצא במוך שאף אינו מהודק וא"כ חמיר טפי. ולכאור' יסוד זה מבואר נמי בדבריו הקצרים של הראב"ה (מסכת שבת סימן רטז) שנראה שרמז נמי

לזה שכתב: 'ואמרינן רבי ינאי נפק בהו לכרמלית, פירוש בשאינו קשור, וחלוקים עליו כל דורו. והיינו כנ"ל. וע"ע בתורי"ד.

## דף סה:

**ואם יש לו בית קיבול כתיתין טמא** - וכתב רש"י דאף שהקב מקבל בתוכו את רגלו של הקיטע אין זה נחשב לכלי קיבול, כיון שאין הרגל מיטלטלת על ידי הבית קיבול. והמקדש דוד [נד] תמה מאד מכמה מקומות, וכן הקשו אם כן כל בגד מדוע הוא טמא הרי אינו מיטלטל מלא כמו שק [והגוף לא נחשב כמילוי הכלי]?

אך החזון איש [כלים כח, א] הוכיח מתוספות [סג, ב] שבגד צריך להיות כלי קיבול וכך משמע ברש"י כאן, והוא מבאר שבגד עשוי למלאות בתוכו את הגוף ומיועד לכך ולכן הוא נחשב מילוי, אבל קב הקיטע אין תשמישו למלאות בתוכו אלא הצדדים של הכלי תומכים ומסייעים בהליכתו ולכן זה לא נחשב תשמיש "בתוכו". ומיושב בדבריו קושיות המקדש דוד. [כך כתב הקהילות יעקב טהרות י].

## דף סו.

**מתקיף לה רבא בר שירא: לא שמיע להו הא דמתני ליה רב חנן בר רבא לחייא בר רב קמיה דרב בקיטונא דבי רב: אין הקיטע יוצא בקב שלו, דברי רבי מאיר ורבי יוסי מתיר ומחוי ליה רב: איפוך - ונתקשתי דאמאי רב רק החווה לו ברמז להיפוך ולא אמר לו זאת בהדיא.**

ויש ליישב דהנה אשכחן כה"ג ביומא דף יט: דאמר רבי זכריה בן קבוטל וכו'. מתני ליה רב חנן בר רבא לחייא בר רב קמיה דרב: אמר רבי זכריה בן קפוטל. ומחוי ליה רב בידיה: קבוטל. - ונימא ליה מימר? - קריאת שמע הוה קרי. - וכי האי גוונא מי שרי? והא

כתב החתם סופר (שבת דף קמ:): 'מה שנראה לי שנולד לך זה מנהג לחדש חידושים יותר מדאי ... אכן ע"י החידושים בכל דף ועמוד ע"ז זוכר הכל ומילתא דתמיה מידכר דכירא, והנסיין מעיד לנו ע"ז ויודע אני בעצמי'.

**כל מנינא בשמא דאימא וכו'** - בהגהות המהרש"ל כאן כתב וז"ל נ"ב: דוקא נקט פלוני בן פלונית, שבני אדם מכירין האשה שהיא אם הולד יותר מאביו. כך שמעתי. ע"כ.

ובשו"ת תורה לשמה (סימן שצ"ט) כתב טעם לזה משום דעל הרוב ימצא על האיש קטרוגים יותר מן האשה, דהרי האשה פטורה ממצות עשה שהזמן גרמא, ופטורה ממצות ת"ת, והאיש לא פלט מעון ביטול תורה כמ"ש חז"ל פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, ועוד דהאשה מוצלת מעון הקרי, על כן קטרוגים על האשה על הרוב הם מועטים משל האיש, ולכך יזכירו היכא דבעי רחמים שם האם, ובמקור חסד על ספר חסידים (סימן רמ"ב) כתב טעם אחר, דאיתא ברמב"ן ר"פ תזריע שהאם נותנת החומר והאב הצורה, לכן כשמתפללין על בריאות הגוף, דהיינו החומר, מזכירין שם האם, וכשמתפללין על נשמת הנפטר, דהיינו הצורה, מזכירין שם האב, (ועי' שו"ת זקן אהרן ח"א סימן י"א, שו"ת אפרקסתא דעניא סימן כ"ב, ושו"ת שם משמעון סימן כ"ב).

**האי מאן דמיכסי שרגא דמשחא ומגלי נפטא קעבר על כל תשחית** - בענין זה יש לציין למש"כ הבא"ח בשו"ת תורה לשמה (סימן עו) בבני אדם שדרכם להדליק בליל שבת שבעה נרות ומניחים בהם שמן שיעור רב שיהיו דולקים עד יום שבת בערב וכן עושין ביום טוב ג"כ אם יש לזה סמך או רמז בדברי חכמים.

תשובה לענין השבעה יש סמך רמז בספרי הקודש אבל למה שמניחים בהם שמן הרבה שיעור שידליק כל יום שבת כולו עד הערב לא מצאתי לזה סמך ולא רמז בספרי הקודש ואני אומר לא יפה דבר זה וצריך לבטלו יען כי עוברים על כל תשחית בזה דשרגא בטהרא מאי אהני כי אין מקום להדלקת נר ביום אלא רק בבית הכנסת דהוי משום כבוד בית הכנסת ולא משום דצריכי לאורה וכן מה שמדליקים למנוחת הנפטרים תנצב"ה אבל הדלקת נר בביתו של אדם אפילו בשבת היא משום הנאת אורה וביום דליכא הנאה כלל למה ידליקו ואיתא בשבת דף ס"ז האי מאי דמכסי שרגא דמשחא ומגלי נפטא קעבר על כל תשחית ומזה הגמרא הוריתי לאותם שדרכם להניח בנר ב' פתילות בכל לילה בחול כדי להרבות האורה בבית ודרכם להניח הנר דולק גם בזמן שהן ישנים עד הבוקר מפני שצריכים לאורו כאשר קמים בלילה מן המטה לאיזה צורך וקשה להם לקום בחושך והוריתי שצריכים להסיר הפתילה בעת שהם ישנים וישאר רק פתילה אחת דולקת כי בעת השינה אינם צריכים

אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא: הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו, ולא יקרוץ בשפתותיו, ולא יורה באצבעותיו. ותניא, רבי אלעזר חסמא אומר: הקורא את שמע ומרמוז בעיניו, ומקרוץ בשפתותיו, ומראה באצבעו - עליו הכתוב אומר: ולא אתי קראת יעקב! - לא קשיא: הא - בפרק ראשון, הא - בפרק שני, וא"כ ה"נ הוי כן. ושוב מצאתי שיישב כן נמי הרש"ש הכא. וכן כתב בהערות הגרי"ש אלישיב. ושוב מצאתי שכתב כן נמי ע"ד הגמ' לקמן בדף קב: דבעא מיניה רב נתן בר אושעיא מרבי יוחנן: מסתת משום מאי מיחייב? אחוי ליה בידיה משום מכה בפטיש. וכתב שם בזה"ל: אחוי ליה בידיה. כיו"ב איתא ביומא י"ט ב' מתני' ליה רב חנן בר רבא לחייא בר רב קמיה דרב א"ר זכריה בן קפוטל, ומחוי ליה רב בידיה קבוטל. ומקשה ע"ז הגמ', "ונימא ליה", דהיינו שיאמר לו בפיו, ולמאי הוצרך להראות לו בידו, ומתיר - מימר ק"ש הוי קרי וכו', עיין שם. וה"נ צ"ל דכוותה.

ובאמת שכה"ג אשכחן במעשה דר' יהושע בן פרחי ויש"ו דאחר שנדה אותו כל יומא אתא לקמיה ולא קבליה יומא חד הוה קרי קרית שמע אתא לקמיה הוה בדעתיה לקבוליה אחוי ליה בידיה סבר מדחא דחי ליה אזל זקף לבינתא פלחא אמר ליה חזור בך א"ל כך מקובלני ממך כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה דאמר מר כישף והסית והדיח והחטיא את ישראל. ואולי כה"ג יש לומר בעירובין טו.

ושו"ר בס' יד מלאכי (כללי התלמוד כלל תכח) שכתב: מחוי ר"פ, מצינו בכולי תלמודא דקאמר הכי גבי כולהו אמוראי כמו שתמצא בברכות מ"ז סוף ע"ב גבי רב חסדא ורב ששת וכן בשבת ס"ז א' ומחוי ליה רב איפוך וכן בפ"ק דעירובין ט"ו א' וביומא י"ט ב' ומחוי רב בידיה קבוטל ועוד בשבת ק"ב ב' גבי ר' יוחנן אחוי לי בידיה וכו' ושם ק"ו א' רב יוסף מחוי כפול רב חייא בר אמי מחוי פשוט וכן גבי רב יהודה ביומא ט"ו א' פ"ו ב' ובגיטין נ"ט א' וגבי רב נחמן במ"ק כ"ד א' וגבי רב אסי בע"ז מ"ג א' וגבי רב כהנא ורב אשי במנחות ל"ה ב' וגבי ר' אבהו בב"מ ז' א' וגבי ר' הונא בבכורות מ"ד א' לך נא ראה והטעם דזמנין מרמזי בידיהו ולא אמרי לה בהדיא מבואר בש"ס פ"ק דיומא י"ט א' דעלה דקאמר ומחוי ליה רב בידיה קבוטל פריך ליה תלמודא ונימא ליה מימר ומשני קריאת שמע הוה קרי והדבר ברור אצלי דגלי גבי רב וה"ה לאינך ומעתה אין מקום כלל למ"ש הר"ב שושנים לדוד בריש מציעא דלשון מחוי שייך לסגי נהור כדאשכחן מחוי רב יוסף דליתא כיון דאשכחן גבי אינך אמוראי דפקחין הוו ושפיר חזו.

לרובי אורה ואם יהיו ב' פתילות יחד זולק השמן לאיבוד ויש בזה משום בל תשחית וכמ"ש בהא דמכסי שרגא דמשחא ומגלי נפטא.

**חמרא וחיי לפום רבנן**- דבר נחמד כתב בס' גליוני הש"ס שבס' בית שמואל אחרון עה"ת פ' שמיני כ' ששמע לפרש עפ"י גמ' סנהדרין ע' א' לא נברא יין אלא לנחם אבלים ויש עוד תועלת ביין עפ"י גמ' יומא ע"ו ב' חמרא וריחני פקחין אלא דזהו תועלת רק לת"ח העוסק בתורה שיהי שכלו פיקח וחריף לעיון התורה דאילו העוסק בדברים בטילים מה תועלת בפקחותו [וגם פקחות הוא רק בידיעת התורה ע' לקמן ק"כ א' ואם היו פקחין דידיעי דכה"ג לאו שכר שבת הוא כו' הרי דידיעת דיני התורה הוא הנקרא פקחות, נראה לי] ונמצא שאין תועלת ביין רק או לאבל או לת"ח וזהו חמרא וחיי היינו שלא יהי מת ועכ"ז ישתו יין זהו רק לפום רבנן עכ"ד. וע' תוספתא במכילתין פרק ח' דשם הנוסחא חמרא לחיי רבנן.

## דף ע.

**דתניא הבערה ללאו יצאת דברי ר"י. ר"מ אומר לחלק יצאת וכו'**- השפת אמת לעיל (לד, א) ד"ה במשנה ואין מדליקים את הנרות, כתב לחדש בזה, לענין מצות תוספות שבת - להוסיף מחול על הקודש, יש לומר שמצות תוספת שבת יתכן שלא נאמרה אלא בדברים שנכללים בכלל מלאכה, ואילו הבערה - למ"ד ללאו יצאת, אין האיסור בכלל "לא תעשה כל מלאכה", יש לומר דליכא מצות תוספות שבת.

חידוש זה של השפ"א שבדברים כאלו שאינם נכללים בכלל מלאכה לא נאמרה בזה דין תוספות שבת, יש להשוות את ספיקו של הפרי מגדים (סי' רס"ו משבצות זהב סק"ו) לענין שביתת בהמתו, כי "למען ינוח שורך וחמורך" נאמרה בשבת עצמו, ולא בתוספות שבת, וא"כ יתכן שאין בזה חיוב תוספות, הרי לנו שבאיסורי שבת שאינם נכללים בכלל "לא תעשה בו מלאכה" יתכן שאין בהם חיוב תוספות שבת. ולפ"ז גם באיסור תחומין שאינה בגדר מלאכה יש לדון אי נאסרה בתוספת שבת.

## דף ע:

**ורבי יהושע היא דאמר תמחויין מחלקין**- עיין באגלי טל (זורה סי' ב') דכ' דהא דזורה בורר ומרקד נחשבו כג' אבות הוא רק לחומרא, דחייב ג' חטאות אם עשאן דבעלים אחת, אבל לקולא לא שאם זרה בירר והרקיד ביחד כגרוגרת הרי אלו מצטרפין לשיעור וחייב חטאת. ועיין בשביתת השבת (זורה אות קטן ח') מהגאון ר' צ"פ פראנק צ"ל שהקשה עליו לפי מה דאמרינן הכא בלשנא בתרא דלר' יהושע תמחויין מחלקין לא שנא לקולא ולא שנא לחומרא, והרי חילוק מלאכות בזורה בורר ומרקד אלים טפי מחילוק בתמחוי, דהרי בתמחוי פליגי רבנן עליו דר' יהושע, ואילו בחילוק מלאכות דבנך שלשה כו"ע מודי, וא"כ נשמע מזה דכ"ש דחלוקים הם לענין צירוף לקולא. עיין שם עוד.

**דף סח.**

**רב ושמואל דאמרי תרוויהו אפילו תינוק שנשבה בין הנכרים וגר שנתגייר בין הנכרים כהכיר ולבסוף שכח דמי וכו'**- הנה רבינו החיד"א בפתח עינים על יבמות (מ"ז ע"ב) דקדק בהא דאמרו "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי". ומדוע לא אמרו גוי שנתגייר וכו'. והביא בשם האר"י הק', דכל אלו הגרים בכל הדורות נשמתם היתה במעמד הר סיני, וניצוץ נשמתם מבנ"י. ובאו להם כל ימיהם הרהורי תשובה עד שבסופו של דבר מתגיירים. ולכך אמרו גר שנתגייר לרמוז ע"ז. (וכ"כ מדנפשי במרגלית הים עמ"ס סנהדרין נ"ט. אות י"ז). ולפי"ז ביאר החיד"א מאחז"ל [עי' במסכת גרים (פ"ב ה"ז) ובהגהות היעב"ץ ביבמות שם] שהגרים מקבלים עונש ע"ז שאיחרו גרותם עיין שם, ותמוה, אך להנ"ל א"ש, כיון שבאו להם כל הזמן כשהיו גוים הרהורי תשובה ודחו אותם ולכך נענשים עכד"ת החיד"א.

## דף סט:

ולפי"ד רבינו החיד"א יש לבאר את דעת רב ושמואל הנ"ל. דגר שנתגייר בין העכו"ם נחשב כהכיר ולבסוף שכח, ולכאורה צ"ע הרי ברור דלא הכיר כלל. ובאמת ר"י פליג עליהו מה"ט ע"ש. אך להנ"ל י"ל דכיון שניצוץ נשמתו היה בהר סיני א"כ שפיר היה בו בחינת הכיר (ולבסוף שכח), ודו"ק היטב.

**דף סט:**

**והוא יומא במאי מנכר ליה בקדושא ואבדלתא**- ביאור נחמד כתב החיד"א בספרו פתח עינים: שמעתי משם הרב כמהר"ר ישועה זיין זלה"ה שפירש בזה כונת הכתוב אם תשיב משבת רגלך

## דף עא.

השני, דמיפטר בקרבן אחד, ולהכי ס"ל דאף דאכלן זה אחר זה בלא ידיעה בינתיים, מ"מ כיון דעכ"פ נתחייב בקרבן על הראשון, טרם שנתחייב על השני, דהרי הידיעה גורמת לחיוב הקרבן, אף דאכל השני קודם שנודע לו על הראשון, מ"מ כיון דנתחייב בקרבן על הראשון לפני השני, שוב לא שייך בזה דיפטר מחיובו אשני בשנודע לו אח"כ, ע"י הקרבן שכבר נתחייב על הראשון, דרק בשנודע לו על שניהן בבת אחת, ונתחייב עתה על שניהן כאחת, בזה גזה"כ הוא דמיפטר בקרבן אחד על חבירו, אף דמעיקר יש כאן חיוב שתי חטאות, אבל לא בכה"ג שכבר נתחייב מקודם, בזה לא יפטר על השני, בקרבן שכבר מחויב ועומד, וזהו עיקר סברתו וטעמי של ר"י, וע"כ דריש לה מקרא דזהביא על חטאתו אשר חטא, וכפרש"י ז"ל דמשמע על כל חטאת וחטאת יביא, והיינו דבאמת יש כאן שתי חטאות שחטא, וגילתה לנו תורה, דבכה"ג באמת יביא על כל חטאת וחטאת, אבל ר"ל ס"ל, דמעיקר הדין באוכל שני זיתי חלב, אין כאן רק חטאת אחת, דהוי כמו אוכל בבת אחת ממש שתי זיתים, דבודאי אין כאן רק חטאת אחת וחייב אחד. וכיון דאינו מחויב בעיקרו רק קרבן אחד, להכי ס"ל דאף דנודע לו בזה אחר זה, אין כאן רק חיוב קרבן אחד, ולא מהני לחלק לדידי, רק הידיעה שבינתיים, דאז העלמות מחלקין לחייבו תרת. משום דחייבא אשגגה היא. והרי שתי שגגות הוויין. אבל לא בכה"ג דחדא שגגה הוא דהויא. וזהו עיקר סברתו וטעמי. וע"כ דריש מחטאתו ונסלח לו וכפרש"י ז"ל. אפי לא הביא אלא על מקצת חטאתו ונסלח לו כולו. והיינו דמעיקרו ותחלתו אין כאן רק חטא אחד. וכשמביא על אחד. מקרי על מקצת חטאתו. וגילתה לנו תורה דנסלח לו כולו. ואדרבה חידוש הוא לר"ל. דכשהפריש כבר על הראשון. או בנתכפר לחד לישנא. שוב מחויב על השני בשנודע לו אח"כ. אף דחטא אחד הוא. וע"ז מוקי קרא דר"י.

««««»»»»

**איתמר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד וכו' ר"י אמר חייב שתים ור"ל אמר אינו חייב אלא אחת וכו' -** כתב בס' אפיקי ים (חלק ב סימן ו): ויש להבין, מכדי קראי לא כמר דייקי ולא כמר דייקי, ר"י ור"ל במאי פליגי, וביותר הלא יש להבין טעמי דר"י דמחייב שתים, כיון דאכל בהעלם אחת, מאי מהני מאי דנודע לו בזה אחר זה לחייבי תרת:

והנלע"ד בזה להסביר מחלוקת דר"י ור"ל, עפ"י מאי דחקרנו בס' הקודם בטעמא, דאוכל שני זיתי חלב שאינו חייב אלא אחת, אם הוא מטעם דכיון דהעלמה אחת היא, אין כאן מעיקרו רק חיוב חטאת אחד, דהרי חיובא אשגגה היא, ואין כאן רק שגגה אחת, וממילא אין כאן רק חיוב חטאת אחת, וכלשון הש"ס בכריתות דף י"ב ע"ב. העלמות מחלוקת הכא העלמה אחת היא, או די"ל, דבאמת כיון דעביד תרת, דהרי אכל שני שיעורי אכילה בזה אחר זה, או קצר וקצר בזה אחר זה מחויב הוא שתי חטאות מעיקר הדין, וכמו דאמרין אליבי דר"א, דמחייב תרת בקצר וקצר, משום דעבד תרת (בכריתות דף ט"ו ע"א) ורק דגזירת הכתוב הוא, לרבנן דפליגי על ר"א, שיפטר בקרבן הבא על הראשון גם על השני, ודוגמת יולדת דמביאה קרבן אחד על לידות הרבה, דאטו נאמר בה, דמעיקר הדין אין כאן רק חיוב קרבן אחד, והלא לידות הרבה הן, וע"כ דרק גזירת הכתוב הוא, דמיפטר בקרבן אחד על כולן, וה"נ בזה הוא רק דין בקרבן, אבל לא בעצם החיוב, אבל בנודע בינתיים בין אכילה לאכילה, כיון דכבר נתחייב בקרבן על כזית ראשון, שוב לא שייך לומר, דיפטר בקרבן זה על מה שיאכל אח"כ, ודוגמת יולדת שיצתה מלידה ראשונה לשעה הראוי להביא קרבן, דשוב מביאה קרבן על לידה שני לחוד, ואף שאין ענין יולדת ראי גמורה לכאן, אבל דוגמא וזכר לדבר הוא, ועי' מה שהארכנו בזה, מענין לענין באותו ענין: ועפ"ז אולי י"ל בעיקר סברת ר"י ור"ל, דפליגי בנודע על הראשון וחזר ונודע לו על השני, דר"י ס"ל דמעיקר הדין באוכל שתי זיתי חלב, מחויב שתי חטאות על שתי אכילות, ורק דגזירת הכתוב דכל זמן שלא נתחייב עוד בקרבן על הראשון, ואכל שוב

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר. מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם. כמו"כ מתקיים שיעור 'למשכימי קום' לאחר הנה"ח בביהכנ"ס 'תורת משה מציון' רח' החוזה פינת דרכי איש, ו'למאחרי שבת' בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממעזריטש 144 בשעה 10.35 בערב ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: [K0504166339@gmail.com](mailto:K0504166339@gmail.com) בכתובת זו ניתן לקבל גם הגליון: 'בית מדרש גבוה לכהנים' ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק. לתרומות עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים' פנו לטל 0504166339 או דרך מכשירי נדרים.